

Omatoimisen vesistökunnostuksen toimintamalli

16.8.2013

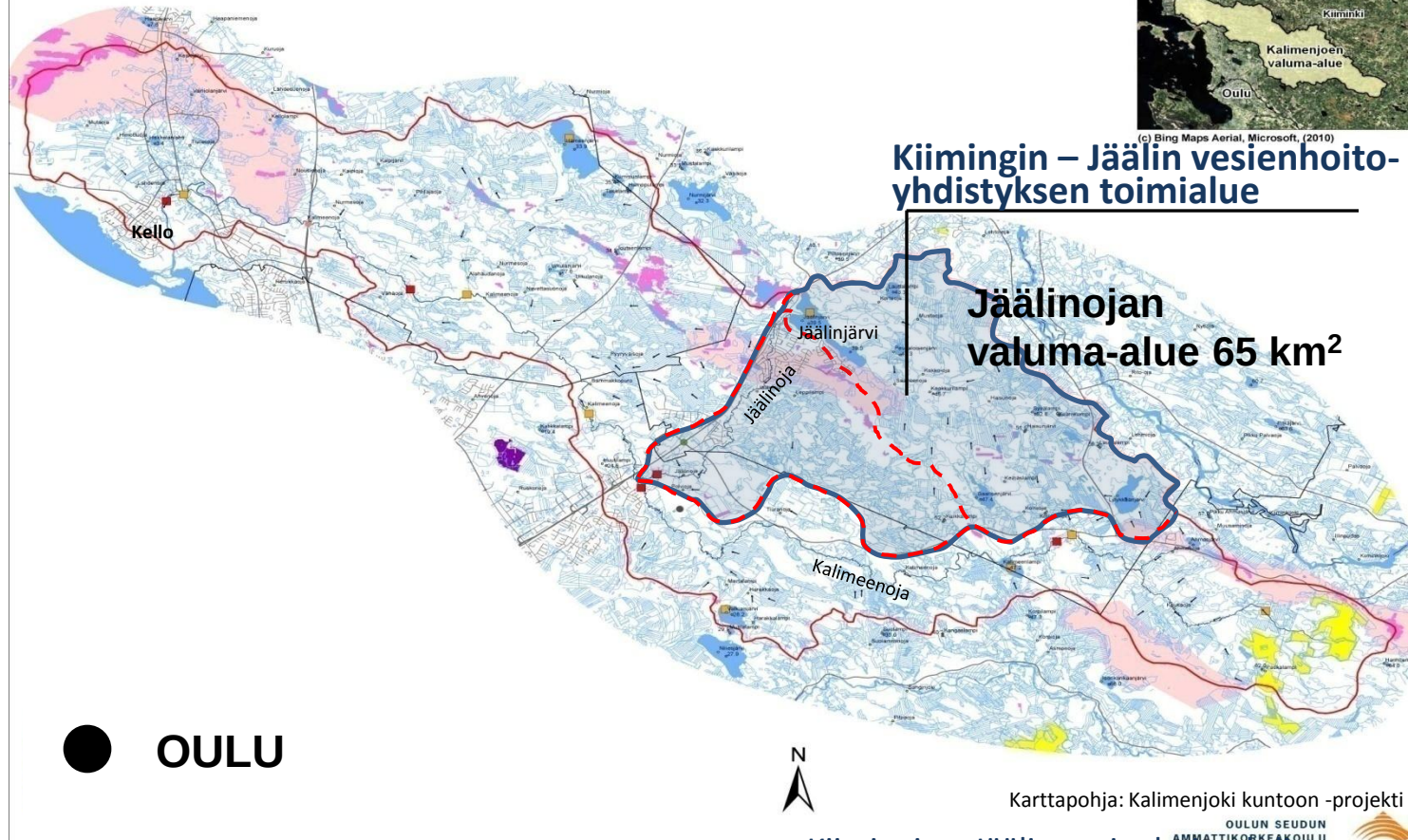
**Vesistökunnostusverkoston seminaari
Sibeliustalo, Lahti**

**Birger Ylisaukko-oja
DI, vesiympäristöasiantuntija
Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys**

Monipuolista vesienhoitoa

- Yhdistys perustettu keväällä 2011
- Tavoite: parantaa vesistöjen tilaa toimialueellaan
- Henkilöjäseniä, yhteisöjäseniä, kannatusjäseniä

Kalimenjoen valuma-alue 221 km²

Jäälinojan valuma-alueen osat ja ongelmat

Jäälinjärvi:
Löyhä pohjasedimentti
Limalevä
Kalastorakenne

38 km²
5000 asukasta
38 km²
8,4 km²
28 km²
65 km²

Muuttunut luonnontila
Muuttunut hydrologia
Kuormitusta
Muuttunut hydrologia
Veden laatu
Kuormitusta

Karttopohja: Kalimeenjoki kuntoon -projekti

Löyhä pohjasedimentti

Kalastorakenne

Korteoja 8,4 km²

a

Muuttunut hydrologia

Kuormitusta

Saarise
28 km²

Muuttunut hydrologia

Veden laatu

~~Kuormitusta~~

65 km²

Tiuranoja

ko-oja

540

Kitb-01a

Karttapohja: Kalimeenjoki kuntoon -projekti

Jäälinjärven pulmat

- ❑ Löyhä pohjasedimentti
 - kiintoainesta valunut vuosikymmeniä
 - kiintoaines = rautasaostumaa
- ❑ Limalevä
 - kiintoaineen mukana ravinteita
 - ranta-alueen kuormitusta
 - sisäinen kuormitus:
 - pohjalle laskeutuneet ravinteet palaavat veteen
 - särkikalat voimistavat ilmiötä
- ❑ Särkikaloja liikaa

Jupinat järjestykseen

- ”Ukkoporukan” keskusteluja
- Asetelman hahmotusta
 - ELY-keskus
 - Kiimingin kunta
 - Metsäkeskus

syksyllä 2010

Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistys ry

19.4.2011

Kiimingin – Jäälän vesienhoitotoimikunta

16.6.2011

- ELY-keskus
- Metsäkeskus
- Kiimingin kunta (-> kuntaliitoksen jälkeen Oulu)
- Oulun seudun ympäristötoimi
- Kiimingin jakokunta
- Jäälän asukasyhdistys
- yksittäisiä asiantuntijoita
- (myöhemmin Suomen ympäristökeskus, Kiimingin kalastuskunta Kellon kyläyhdistys)

Hihat heilumaan...

Toimintasuunnitelma vuodelle 2011:

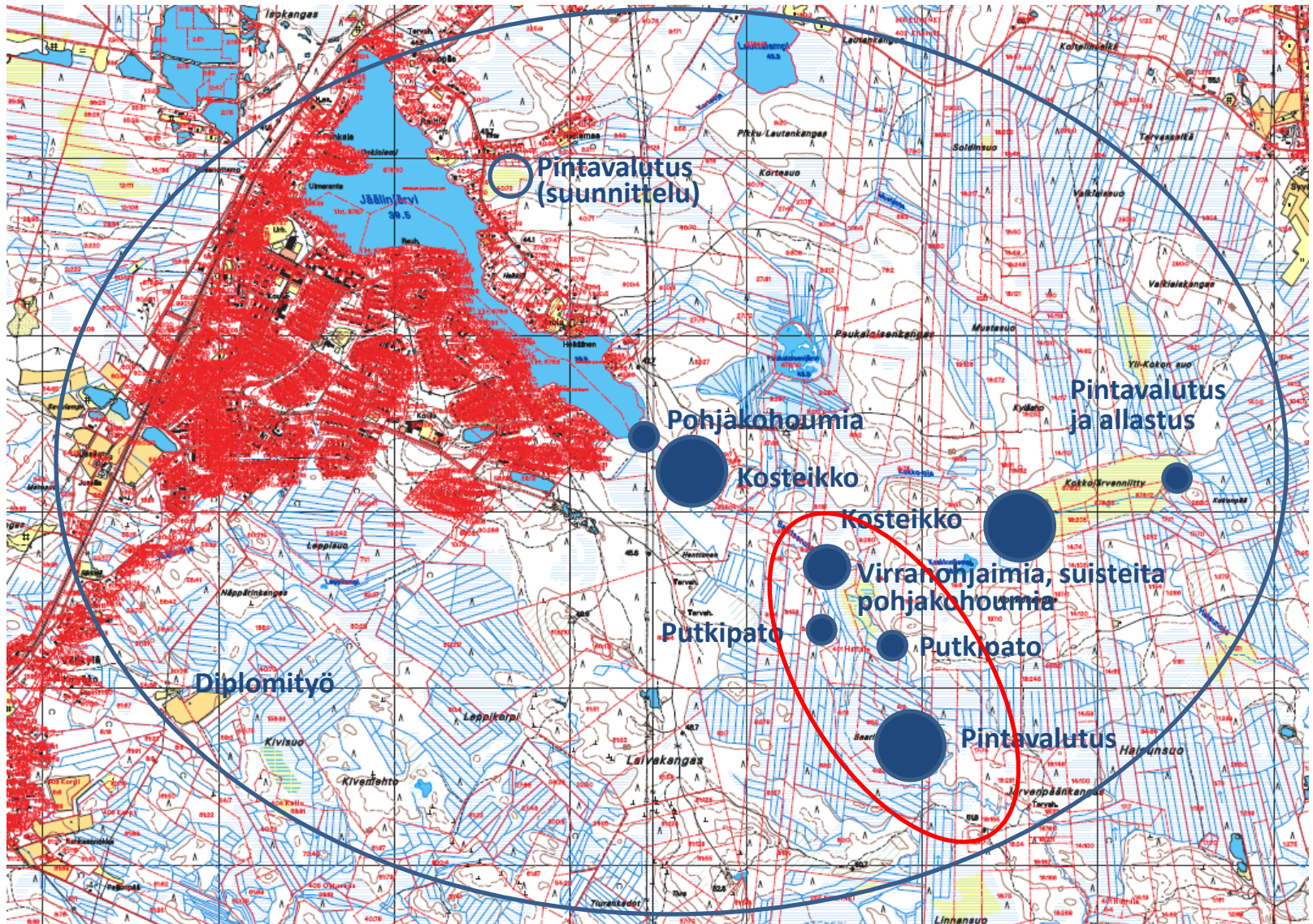
- vesitutkimuksia
- Jäälinjärven pohjasedimentin tutkimus
- kalastorakenteen selvitys
- valuma-alueen kosteikkosuunnittelua
- Hoitokalastus
- Diplomityön käynnistys:
*"käsikirjaan" kaikki kuormitustekijät,
kaikki tutkimustieto, kaikki relevantit
kunnostusmenetelmät*

Yhteistyösopimus: Yhdistys / Kiimingin kunta / ELY-keskus

- Kunta 30 000 eur
- ELY-keskus 5000 eur + koekalastus
- Yhdistys: talkootöitä

Valuma-alueen kunnostussuunnitelma

Valuma-alueen kunnostuksen tavoitteena on parantaa veden laatua ja luonnon monimuotoisuutta sekä pienentää Jäälinjärven kuormitusta

Pato ja suisteet levittävät veden rantatasanteelle

Virtaus hidastuu, rautasaostuma laskeutuu

Saarisenojanniityn lintuvesi- ja laskeutusallas

Saarisenojan vesi valutetaan suon yläreunaan

Vesi virtaa vaikka ei näy...

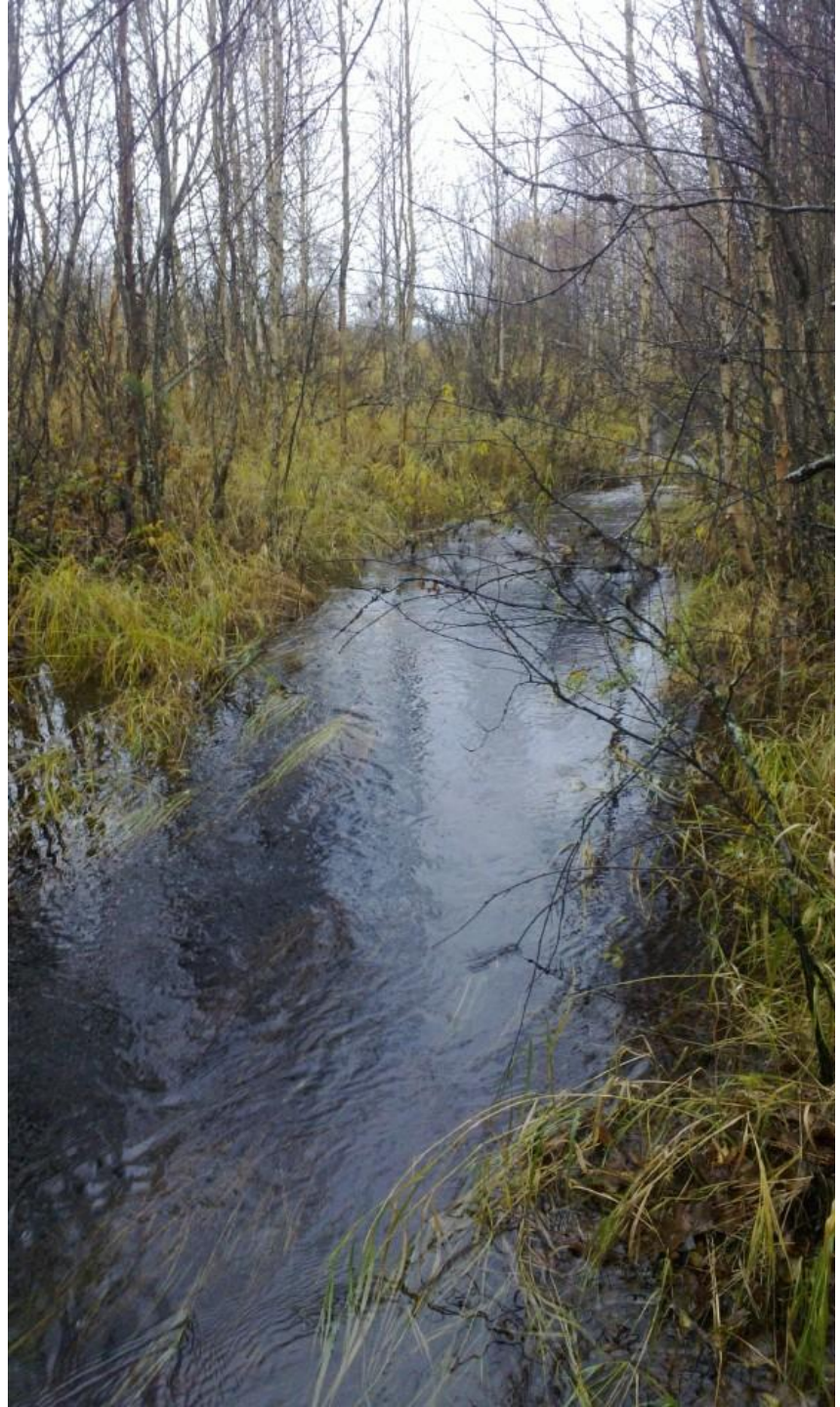
...kunnes yht'äkkiä alkaa näkyä

Ja niinpä meillä on puro...

**... jossa virtaa
puhdasta vettä**

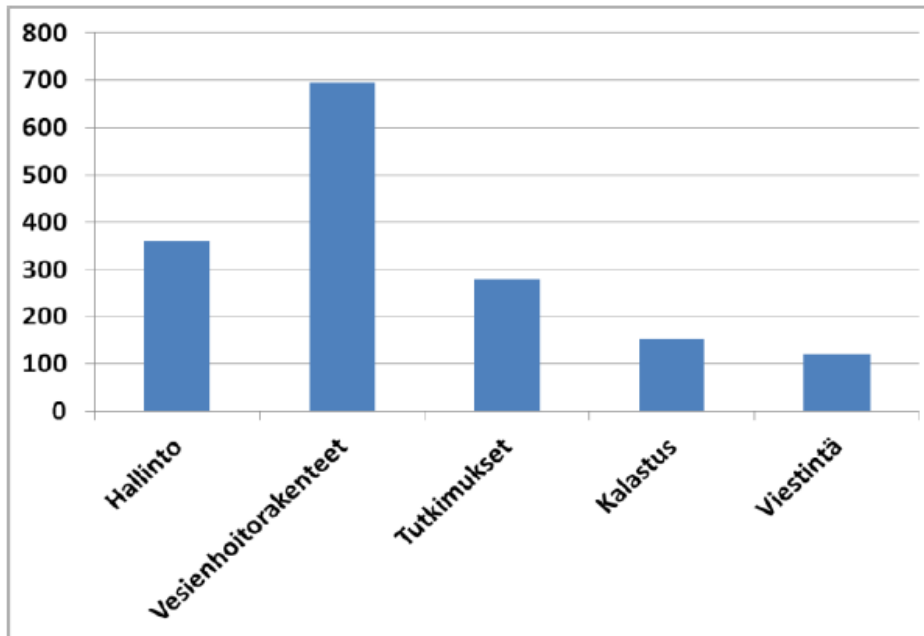
Tutkimalla faktaa

- ❑ Kaisa Savolaisen diplomityö 2012: *"Muuttuneen vesistön kokonaisvaltainen kunnostus – esimerkkinä Jäälinojan vesistö"*
- ❑ Vesianalyysit ja jatkuva taseiden laskenta
- ❑ Arvottamistutkimus Jäälin ja Kellon välillä (Kalimenjoki)
- ❑ Allaskoe 2012: tutkittiin kemikaalin soveltuvuutta
- ❑ Koekalastuksia
- ❑ Jäälinjärvi-seminaari:
Suomen johtavat järviasiantuntijat

Resursseja kohtuudella, talkoot tärkeitä

Talkootunnit 2012

Yht. 1600 tuntia
35 henkilöä

Yksityinen rahoitus kunnossa

Tunnettuus edistää toimintaa

www.kiiminginjaalinvedet.net 10 213 käyntiä

- 14 mediajuttua (Kaleva, Rantapohja, YLE, Kiiminki-lehti)
- 5 jäsentiedotetta
- sähköposti-infoa jäsenille
- esite: postilaatikkojakelu (2000 kpl)
- 3 yleisötilaisuutta
- Kiiminki-päivät
- esittelyjä yhdistyksille, järjestöille etc.
- kutsutilaisuuksia maanomistajille ja asukkaille
- arvottamistutkimuksen kyselylomake: paljon tietoa
- kuntatiedote
- Oulun Päivät
- päättäjätapaamisia
- Vesistökuunnostusverkoston seminaari

Mitä vesistölle kuuluu?

Ei vielä tutkimustietoa, mutta yhdensuuntaisia kokemuksia:

- limalevää vähemmän
- pintavalutus toimii
- laskeutusaltaat (pienet) täynnä

Tarvitaan: Paljon asiantuntemusta, laajaa yhteistyötä, vahvaa sitoutumista...

- ❑ **Tutkimus =>**
riittävä tietopohja
- ❑ **Yhteistyö -> tutkijat, viranomaiset =>**
paras asiantuntemus
- ❑ **Viestintä ja vuorovaikutus =>**
hyväksyttävyys
- ❑ **Kumppanuus -> kunta =>**
Vastuu paikallisilla, kunta tukee
- ❑ **Rahoitus**
Talkoita, talkoita, talkoita...
Rahat ???

Tärkeää muistaa...

- Ketkä hyötyvät?
- Keitä koskee? Keitä kiinnostaa? Kenen alueella?
- Ristikkäiset intressit?

Osallistaminen

- asukkaat
- maanomistajat
- intressitahot
-
-

Ei syyllisten etsintää!

Vesienhoitoyhdistys luomassa valtakunnallista mallia

Kiimingin-Jäälän vesienhoitoyhdistys on saanut ELY-keskukselta 50 000 euroa omatoimisen vesistökunnostuksen toimintamallin kehittämiseen. Vuonna 2011 perustettu yhdistys on pannut tuulemaan, rakentanut muun muassa kosteikkoja, suisteita, pyytänyt roskakalaa ja tehnyt arvottomistutkimuksen asukkaille. Jäälinojan vesistöä on tutkittu monipuolisesti ja sen tilasta sekä kunnostusmahdollisuuksista on valmistunut diplomityö.

» Teea Tunturi
» Jääli

Nyt saatu avustus on myönnetty hankkeelle, jossa tuotetaan kokemuksiin perustuva internet-sovellus toimintamallista, jolla vesialueiden käyttäjät voivat omatoimisesti vähentää vesiympäristön ongelmia.

– Tarkoituksena on luoda

malli yleiseen käyttöön valtakunnalliselle tasolle. Pyrkimys on saada aikaan käsikirja, joka tukee kustannustehokasta ja kokonaisvaltaista sekä valuma-aluelähtöistä työskentelyä, yhdistyksen sihteeri **Birger Ylisaukko-oja** kertoo.

Kokkojärvenniityn yläosan valutusalueen ja Korteojan lintuvesikosteikon

rakentaminen ovat testikohteet, joiden avulla valmistuvan mallin toimivuus varmistetaan.

Jäälinojan valuma-alueen vesienhoito on valtakunnallisesti hyvin poikkeuksellista, sillä siinä ei keskitytä ainoastaan järven kunnostamiseen, vaan valuma-alueella hoidetaan kokonaisuutena.

– Hanke on herättänyt laajaa kiinnostusta tutkijapiireissä, ja olemme saaneet monilta tahoilta kannustusta jatkaa työtämme. Elokuun puolivälissä esittelemme toimintaamme valtakunnallisilla vesistökunnostuspäivillä Lahdessa, Ylisaukko-oja kertoo.

– Tarkoitus on dokumen-

toida kokemukset yleisesti sovellettavaksi toimintamalliksi, yksityiskohtaiseksi sähköiseksi käsikirjaksi, jossa kohta kohalta käsitellään vesistön kunnostusprosessia. Tuomme esiin onnistumiset ja epäonnistumiset, joita olemme kohdanneet.

Liikkeelle mallissa lähdetään muun muassa yhdistyksen perustamisesta ja ongelmien tunnistuksesta ja päädytään tutkimusten ja toteutusten kautta seurantaan ja ylläpitoon sekä kunnostushankkeen hyötyjen arviointiin.

Testihankkeiden varsinainen rakentaminen päästään aloittamaan ensi talvena. Suunnitelman mu-

kaan ne valmistuvat hutiluussa 2014, ja projektin on määrä valmistua marraskuuhun 2014 mennessä.

Asiantuntijuus ja vuoropuhelu

Ylisaukko-ojan mukaan laaja asiantuntijuus, vahva sitoutuminen ja hyvin toimiva vuorovaikutus ovat avainasemassa onnistuneelle työlle.

– Esimerkiksi ilman toimivaa vuoropuhelua maanomistajien kanssa kunnostustoimia on mahdoton tehdä. Suunnitelmallisuus ja vanha asiantuntijuus puolestaan takaavat työn jatkuvuuden.

– Olemme kehittäneet

toimintamallin, jossa alueen toimija ottaa vastuun kunnostuksesta, toimii yhteistyössä tutkijoiden ja viranomaisien kanssa varmistakseen parhaan asiantuntemuksen, harjoittaa viestintää ja vuorovaikutusta eri intressitahojen kanssa huolehtiakseen hankkeiden hyväksyttävyydestä ja pyrkii kumppanuussuhteeseen kunnan kanssa parantaakseen toimintaedellytyksiä, Ylisaukko-oja kuvailee.

Kiimingin-Jäälän vesienhoitoyhdistyksellä on edessään melkoinen hallinnollinen työ, mutta myös suota, kuokkaa ja jussia on luvassa ennen kuin monisatavuinen malli on luettavana.

Kiitos!

www.kiiminginjaalinvedet.net